

– виявлення потерпілих та свідків, які раніш були не відомі слідству за злочином, що розслідується.

Необхідність створення слідчо-оперативних груп у розслідуванні справ за груповими злочинами неповнолітніх пов'язана також з тим, що оперативно-розшукові заходи щодо документування обставин, які підлягають доказуванню у кримінальній справі, повинні забезпечити можливість використання досягнутих результатів як доказів на досудовому слідстві та судовому розгляді. Розв'язання цієї задачі залежить від обов'язкового дотримання наступних умов здійснення оперативно-розшукових заходів:

По-перше, вони повинні проводитися негласно та непомітно як для підозрюваного, так і для його оточення.

По-друге, оперативно-розшукові заходи, які обмежують права та свободи громадян (тобто таємницю листування, телефонних та інших переговорів, телеграфних повідомлень та недоторканність житла) повинні в обов'язковому порядку проводитися за мотивованою постановою та на підставі рішення суду. Ігнорування цієї умови виключає можливість використання на попередньому слідстві як доказів фактичних відомостей, які були здобуті в ході документування злочинних дій учасників кримінальних груп неповнолітніх.

По-третє, практичні дані, які були отримані в ході документування, повинні представляти собою не сукупність яких-небудь відомостей про підозрюваного, а доповнювати докази, які є в розпорядженні слідства; вони мають бути достатні для пред'явлення обвинувачення підозрюваним учасникам групи.

Список літератури: 1. Тлумачний словник української мови / За заг. ред. д-ра філологічних наук проф. В.С. Калашника. Х., 2003. 2. Бандурка О.М. Оперативно-розшукова діяльність. Частина I: Підручник. Х., 2002. 3. Снігерьов О.П., Душейко Г.О., Долгий О.А. та ін. Оперативно-розшукова інформація: проблеми реалізації: Монографія/ За заг. ред. А.М. Подоляки і П.В. Коляди. Суми, 2003. 4. Кримінально-процесуальний кодекс України. Х., 2004. 5. Долженков О.Ф., Думко А.Ф., Козаченко І.П. Оперативно-розшукова діяльність як правоохоронна функція кримінальної міліції. Одеса, 2000. 6. Наказ МВС № 458 від 30.04.04. «Про затвердження Положення про основи організації розкриття органами внутрішніх справ України злочинів загальнокримінальної спрямованості».

Надійшла до редколегії 05.05.05

А.Ф. Юрченко

**НОВА СТРАТЕГІЯ ФЕДЕРАЛЬНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ВІДОМСТВА
НІМЕЧЧИНИ У БОРЬБИ З НЕЗАКОННИМ ОБІГОМ
НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ
(АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВСТВА ТА ЕМПІРИЧНОГО МАТЕРІАЛУ)**

Нормативне забезпечення та організаційні заходи

На законодавчому рівні боротьба з незаконним обігом наркотиків у Федеративній Республіці Німеччина регламентована Законом ФРН «Про

наркотичні засоби» (Betäubungsmittelgesetz – BtMG), від 28 липня 1981 р. із змінами від 1 березня 1994 та 26 червня 2002 р. [1]. Кримінальне законодавство Німеччини носить змішаний характер. Джерелами кримінального права виступають як Кримінальний кодекс ФРН, так і інші закони (суміжні закони), у яких містяться кримінально-правові норми. Закон ФРН «Про наркотичні засоби» відноситься до суміжного законодавства. Питання порівняльного аналізу кримінального законодавства України та Німеччини, яке передбачає відповідальність за незаконний обіг наркотичних засобів, заслуговує на окрему увагу. Але досить сказати, що Закон ФРН «Про наркотичні засоби» є головним і єдиним законодавчим інструментом у боротьбі з незаконним обігом наркотичних засобів. Закон є досить змістовним та містить весь комплекс норм, направлених на регулювання відносин щодо обігу наркотичних засобів, визначення понять та кримінально-правові норми. Інших законів, у тому числі і земельних, які б регулювали питання обігу наркотичних засобів і відповідальність за подібні злочини, у ФРН не існує. Згаданий закон є зручним для користування; у порівнянні з Кримінальним кодексом України містить меншу кількість статей.

Компетенції федеральних правоохоронних органів Німеччини щодо боротьби з наркоманією регламентовані Законом ФРН «Про Федеральне кримінальне відомство (ВКА)» [2]. На ВКА покладені обов'язки по збору та аналізу інформації про незаконний обіг наркотиків на території Німеччини. Окрім того, ВКА може самостійно проводити оперативну роботу та розслідувати кримінальні справи стосовно цих злочинів. За спільним рішенням БКА, Інтерполу, ВТО, Європолу та Всесвітньої Митної Організації (WCO) у структурі ВКА створений спеціальний підрозділ Task-Force. Головним завданням Task-Force є координація діяльності Євросоюзу та інших країн у боротьбі з незаконним обігом наркотичних засобів та розробка відповідних рекомендацій.

У 2004 р. Федеральне кримінальне відомство Німеччини (ВКА) у своїй діяльності застосувало нову стратегію у боротьбі з незаконним обігом наркотичних засобів [3]. Головна її суть полягає у тому, що аналіз отриманої інформації почав проводитися, виходячи не з територіального поділу, а з видів наркотичних засобів. Ці зміни знайшли своє відображення і у формуванні поліцейської кримінальної статистики ФРН. Враховуючи міжнародний характер діяльності та взаємодію злочинців у торгівлі та контрабанді наркотичних засобів певних видів, у ВКА створені окремі оперативно-слідчі групи, які розслідують найбільш актуальні справи.

Головні чинники та тенденції

У 2004 р. в основу аналізу стану боротьби з наркоманією у Федеративній Республіці Німеччина було покладено наступні чинники:

- кількість осіб, взятих на облік за вживання важких наркотиків;
- смертність від наркоманії;
- кількість вилучених наркотиків;
- кількість фактів, пов'язаних із незаконним обігом наркотиків;
- країни виготовлення та країни призначення;

– національність підозрюваних.

Федеральне кримінальне відомство Німеччини щорічно готує звіт про стан боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів [4].

Згідно зі згаданим звітом ВКА, у 2004 р. ситуація з незаконним обігом наркотичних засобів у Німеччині мала такі тенденції:

1. Збільшення загальної кількості виявлених фактів незаконного обігу наркотиків.

2. Збільшення кількості осіб, взятих на облік за вживання наркотиків.

3. Зменшення числа випадків смерті від наркоманії.

4. Зменшення кількості вилученого опіуму, кокаїну та гашишу при збільшенні кількості виявлених фактів незаконного обігу цих наркотиків.

5. Збільшення кількості вилученого героїну, амфетаміну, екстазі, LSD, маріхуани, психотропних грибів та трави Khat (кхат), яка росте у Судані та містить незначну кількість діючої речовини.

6. Зменшення кількості вилученого креку при зменшенні виявлених фактів його обігу.

Стан, структура та динаміка злочинів

Кількість зареєстрованих злочинів. Організована злочинність

У 2004 р. у Німеччині було скоєно 283 708 злочинів на порушення Закону ФРН «Про наркотичні засоби» [5]. За цей період громадяни України на території Німеччини вчинили 373 злочини. З них 66 – з незаконним обігом героїну, 22 – кокаїну, 20 – амфетаміну, 154 – гашишу та 21 – інших наркотичних засобів. При цьому громадяни України вчинили 12 злочинів у складі організованих злочинних груп, або у великих розмірах. Із них: 6 – торгівля або контрабанда героїну, 3 – кокаїну, 2 – амфетаміну, 3 – маріхуани, 3 – інших наркотичних засобів.

У загальній структурі організованої злочинності ФРН за 2003 р. діяльність організованих злочинних угруповань, які займалися торгівлею та контрабандною наркотичними засобами, була найбільш вагомою та склала 33,3%. За рік було виявлено 212 організованих злочинних груп, які займалися злочинною діяльністю у цьому напрямку. У середньому в склад кожної групи входило по 20 злочинців. Заподіяна шкода на суму 3 809 874 євро та отриманий злочинний прибуток на суму 123 946 588 євро. Із виявлених 212 організованих злочинних груп 95 займалось торгівлею та контрабандою кокаїну, 56 – героїну, 37 – гашишу та маріхуани, 26 – синтетичних наркотичних речовин. До складу організованих злочинних груп, які займалися незаконним обігом кокаїну, входили 33,7% громадян Німеччини, 9,5%-Туреччини, 8,5% – Лівану, по 4,2% – Сербії та Чорногорії, Марокко, Нігерії та Албанії, 31,6% – громадян інших країн. До складу організованих злочинних груп, які займалися торгівлею та контрабандою героїну, в найбільшій кількості входили громадяни Туреччини (35,7%), далі – Литви, Сербії та Чорногорії, Нігерії (по 10,7%), Німеччини – 8,9%, інших країн – 23,2%.

Кількість осіб, взятих на облік за вживання важких наркотиків

Цей чинник характеризує інтенсивність роботи правоохоронних органів Німеччини у напрямку боротьби з наркоманією. У 2004 р. кількість осіб,

взятих на облік за вживання важких наркотиків у порівнянні з попереднім роком збільшилась на 18 % та склала 21 100 чоловік. Із взятих на облік вживали: героїн 5 324 чоловік, кокаїн – 4 802, амфетамін – 9 238, екстазі 3 907, крэк –409, інші наркотики –186 чоловік. У порівнянні з 2003 р. спостерігається значне збільшення кількості осіб, які вживали амфетамін (+40,2%), екстазі (+16,6%), кокаїн (10,5%) .У той же час незначно зменшилась кількість зареєстрованих осіб, які вживали героїн (-2%), тенденція до зменшення вживання якого спостерігається, починаючи з 1997 р.

Смертність від наркоманії

При аналізі цього чинника враховується настання смерті не лише від передозування, а й від тривалого вживання наркотиків. У 2004 р. у Німеччині від наркотиків померло 1 385 чоловік (2003 р. – 1 477 чоловік). Кількість смертей у порівнянні з 2003 р. зменшилась на 6% та знаходиться на найнижчому рівні, починаючи з 1989 р. Постійна тенденція на зменшення рівня смертності від наркоманії свідчить про ефективність заходів, які вживає Уряд Німеччини у цьому напрямку. Динаміка цього чинника характеризується наступними показниками: у 2000 р. від наркоманії померло 2 030 чоловік; у 2001- 1835; у 2002 – 1513; у 2003 – 1477; у 2004 – 1385 чоловік. По території Німеччини кількість смертей від наркоманії неоднакова. Так, у східних (нових) федеральних землях Німеччини кількість смертей значно нижча. У західних (старих) федеральних землях кількість смертей вища. Динаміка цього чинника на території Німеччини неоднорідна. Так, у федеральних землях Шлезвіг-Гольштайн та Гессен кількість смертей зменшилась , а у Райнланд- Пальці та Саарі збільшилась.

Серед померлих – 123 (2003 р. – 145) переселенців з інших країн, що становить 9% від усієї кількості померлих від наркоманії. Для іммігрантів у більшій мірі характерна алкогольна залежність та вживання опіуму. Впродовж нетривалого часу проживання переселенці переходять до вживання героїну. Відсутність досвіду та терапевтичного обслуговування, а також одночасне вживання алкоголю та наркотиків є головними причинами високої смертності іммігрантів.

Аналіз незаконного обігу окремих наркотичних засобів

Героїн

У 2004 р. зареєстровано 6 608 (2003 р.-6 138) фактів незаконного обігу героїну. Правоохоронними органами вилучено 775 (2003 р.-626) кілограмів цього наркотику. У порівнянні з 2003 роком кількість виявлених випадків зменшилась на 8%, а кількість вилученого героїну збільшилась на 24%. Головними країнами надходження героїну є Голландія та Туреччина. Характерно, що з Голландії героїн постачався найчастіше. За рік зареєстровано 486 таких фактів. Як правило, наркокур'єри перевозили цей наркотик невеликими партіями. Усього вилучено 111 кілограмів. В той же час із Туреччини героїн постачався великими партіями, але не так часто, як із Голландії. За 2004 рік зареєстровано 9 випадків постачання героїну із Туреччини у Німеччину загальною кількістю 149 кілограмів. За даними Федерального кримінального відомства Німеччини, якраз Туреччина визначена країною

виготовлення та транзиту цього наркотику. Серед розповсюджувачів героїну у Німеччині домінують підозрювані з Німеччини, Туреччини та країн колишньої Югославії. Для громадян із Туреччини характерна оптова торгівля героїном (установлена невелика кількість випадків та велика кількість вилучених наркотиків). Для німецьких громадян характерна вулична торгівля (невелика кількість вилучених наркотиків та велика кількість випадків).

Кокаїн

В 2004 р. у Німеччині при 4 088 випадках вилучено 969 (2003 р. – 1 009) кілограмів кокаїну, що на 4% менше, ніж у 2003 р. Але велика кількість вилученого кокаїну у 2003 р. пояснюється вилученням одноразово у Касселі 1200 кілограмів цього наркотику. У 2004 р. в Гамбурзі при транзиті із Бразилії у Хорватію було вилучено також 255 кілограмів кокаїну. Кількість фактів незаконного обігу кокаїну у порівнянні з 2003 р. збільшилась на 8%. Найбільша кількість кокаїну – голландського походження. При транспортуванні наркотику з цієї країни у 566 випадках вилучено 230 кілограмів. У 128 випадках (вилучено 112 кілограмів) кокаїн транспортувався із Бразилії. 27 кілограмів кокаїну (6 випадків) прибуло у Німеччину з Колумбії.

Майже 54% виявленого у Німеччині кокаїну було призначено для інших країн. Найчастіше численні кур'єри везли наркотик із Голландії, Італії та Іспанії. Таким чином, Німеччина є країною транзиту та вживання наркотику. Наркокур'єрами кокаїну частіше за все були громадяни Туреччини та Італії.

Крек

У 2004 р. відзначається зниження на 50% (усього 2,5 кг.) кількості вилученого креку та зниження на 21,7% (усього 1970) фактів незаконного обігу цього наркотику. У 2003 р. в 2516 випадках було вилучено 5 кілограмів креку. Для порівняння, у 2003 році спостерігалось значне збільшення кількості випадків незаконного обігу (+55%) із значним зменшенням кількості вилученого (-31%) наркотику. Незаконний обіг креку найбільш поширений у Гамбурзі, Франкфурті-на-Майні та Ганновері. Серед підозрюваних громадяни Німеччини домінують перед громадянами Туреччини. У 2004 р. було виявлено 3 лабораторії по виготовленню креку.

Амфетамін / Метамфетамін

У 2004 р. в Німеччині було зареєстровано 5 442 (2003 р. – 3841) випадків незаконного обігу цього наркотику. Вилучено загальною кількістю 556 (2003 р. – 484) кілограм. У порівнянні з 2003 р. кількість випадків збільшилась на 42% а кількість вилучених наркотиків на 15%. Впродовж 2001–2004 рр. спостерігається тенденція до значного збільшення незаконного обігу амфетаміну / метамфетаміну. Більша частина наркотиків була доставлена із Голландії. У подальшому цей наркотик через Польщу ввозився у Німеччину. Більш ніж у половині випадків згаданий наркотик провозився транзитом у Скандинавію. Здебільшого підозрюваними є громадяни Німеччини, Туреччини та Польщі.

Зареєстровано 321 випадок незаконного обігу метамфетаміна «Крис-тал», вилучено 8 кілограмів цього наркотику. 95% фактів незаконного обігу

цих наркотиків були зареєстровані у Баварії, Саксонії та Тюрингії. Решта випадків припадають на східні німецькі землі.

Екстазі

У 2004 р. спостерігалася тенденція як до збільшення випадків незаконного обігу екстазі (+63,2 %), так і кількості вилучених наркотиків (+34,7%). Великі поставки наркотиків у 2004 році не зареєстровані. Найбільша кількість цього наркотику – походженням із Голландії. У подальшому наркотики повинні були переміщатись до країн Південної та Південно-Східної Європи. Зареєстровано 2 випадки поставки екстазі із США. Збували наркотик переважно громадяни Німеччини та Туреччини.

GHB (масляна кислота Gamma-Гідроху)

Це відносно новий синтетичний наркотик. Статистична звітність по GHB подається, починаючи з 01.03.2002 р. Незважаючи на новизну цього наркотику та незначну кількість як випадків незаконного обігу, так і кількості вилучених наркотиків, виявлено 15 випадків незаконного обігу цього наркотику та 9 лабораторій по його виготовленню. Факт виявлення великої кількості лабораторій свідчить про його поширення.

LSD

При 191 (2003 р. – 149) випадках було виявлено 40 638 (2003 р. – 34 806) доз. У порівнянні з 2002 р. спостерігається збільшення кількості зареєстрованих випадків на 28,2% та збільшення кількості виявленого наркотику на 16,8%. Більшість наркотику (90%) була доставлена з Голландії.

Гашиш/Маріхуана

У 2004 р. було вилучено 5 473 кілограмів гашишу при 12 648 випадках незаконного обігу. Кількість вилученого наркотику зменшилась на 34,1%, але кількість виявлених випадків у порівнянні з 2003 р. збільшилась на 23,2%. Для порівняння, у 2003 р. у порівнянні із 2002 р. кількість навпаки збільшилась, але кількість виявленого наркотику суттєво зменшилась (-26%). На збільшення кількості вилученого гашишу у 2003 р. суттєво вплинув факт виявлення у Гамбурзі контейнера з наркотиком вагою 2 700 кілограмів. Ця партія наркотику ввозилась із Сенегалу через Мавританію, Марокко в Німеччину. Наркотик транспортувався до Голландії.

У 2004 р. було вилучено 5 384 (2003 р.– 2 582) кілограм маріхуани, що на 108,5% більше, ніж у 2003 р. На 38,6% (усього 17 151) збільшилась також кількість випадків незаконного обігу цього наркотику. На суттєве збільшення кількості вилученого наркотику вплинув факт затримання 2,2 т маріхуани у Гамбурзі. Ця партія наркотику була виявлена у контейнері пароплава, який прибув із Ямайки. У більшості випадків країною походження цього наркотику є Голландія. Серед підозрюваних домінують громадяни Німеччини (75%), далі – громадяни Туреччини та Італії.

Гриби психотропної дії

У 2004 р. при 522 випадках (2003 р. – 396) було вилучено 87,7 (2003 р. – 22) кілограма грибів, які містять наркотичну речовину- псілоцебін. Збільшилась як кількість випадків (+31,8%), так і кількість вилученого наркотику (+300,4%).

Трава кхат (Khat)

Ця трава містить незначну кількість наркотичної речовини, постачається із Судану та вживається шляхом її жування.

Дані, надані Федеральним кримінальним відомством Німеччини, свідчать про значне поширення цього наркотику.

Так, у 2003 р. при 54 випадках було вилучено 5 419 кілограмів цієї трави. У 2004 р. при 109 випадках було вилучено 13 350 кілограмів.

Протягом року правоохоронними органами Німеччини виявлено 7 лабораторій по виготовленню наркотиків, із яких: 4 – по виготовленню амфетаміну, 2- GHB, 1- гашишу. У 2003 р. показник по викриттю лабораторій по виготовленню наркотиків був значно вищий. Усього було виявлено 14 лабораторій. Із них: 8 – по виготовленню GHB, 3- екстазі, 2- гашишу, 1- амфетаміну.

Висновки

Проаналізувавши ситуацію по боротьбі з незаконним обігом наркотичних засобів в Німеччині у 2004 р. слід відзначити, що застосована Федеральними кримінальними відомства нова стратегія у боротьбі із цими злочинами дала свої позитивні результати.

На 18% збільшилась кількість осіб, взятих на облік, як наркомани.

Зменшилась смертність від наркоманії.

Підвищилась ефективність роботи правоохоронних органів у боротьбі з незаконним обігом наркотичних засобів. На відміну від 2003 р., коли відзначалось зниження показників у боротьбі з наркоманією, у 2004 р. спостерігалось значне збільшення кількості вилучених наркотиків та кількості виявлених фактів незаконного обігу наркотиків . Так, у 2004 р. збільшилась кількість вилучених із незаконного обігу: психотропних грибів (+ 300,4%), трави кхат (+ 146,3%), маріхуани (+108,5%), екстазі (+63,2%), героїну (+23,7%), LSD (+16,8%), амфетаміну (+14,3%), та збільшилась кількість виявлених фактів незаконного обігу наркотичних речовин: трави кхат (+101,9%), амфетаміну (+ 41,7%), маріхуани (+ 38,6%), екстазі (+ 34,7%), опіуму (+ 34,4%), психотропних грибів (+ 31,8%), LSD (+ 28.2%), героїну (+7,7%), кокаїну (+7%).

Викрита більша кількість організованих злочинних груп, які займались торгівлею та контрабандою наркотиків у великих розмірах.

Список літератури: 1. Gesetz über den Verkeher mit Betäubungsmitteln// Nomos Verlagsgesellschaft.-Baden-Baden. 2003. 2. Gesetz über das Bundeskriminalamt und die Zusammenarbeit des Bundes und der Länder in kriminalpolizeilichen Angelegenheiten (Bundeskriminalamtgesetz- BKAG) vom 07 Juli 1997 // (BGBl.1 S.1650). 3. Aufbau – und Ablauforganisation der Bekämpfung von OK und RG im BKA// BKA. 2004. 4. Bundeskriminalamt. Jahreskurzlage Rauschgift 2004 // BKA.-2005. 5. Polizeiliche Kriminalstatistik 2004 // Bundesministerium des Innern. 2005. 6. Bundeslagebild Organisierte Kriminalität 2003 // Bundeskriminalamt. 2004.

Надійшла до редколегії 25.04.05